

ИВАНА ДАМЊАНОВИЋ

ИЛУЗИЈЕ – ПРИЧЕ КОЈЕ НАС ОБЛИКУЈУ

(О књизи Драгана Симеуновића *Политика као уметносћ илузије*, Прометеј – Матица српска – Центар за културне интеграције, Нови Сад 2022)

Целокупно научно стваралаштво Драгана Симеуновића одликује и издваја изразита сувереност у приступу свим темама чијег се проучавања подухватио. У том погледу не разочарава ни књига *Политика као уметносћ илузије*, у којој овај аутор до детаља истражује улогу илузије и илузионизма у политици.

Структурно, књига је подељена на четири дела. У првом од њих аутор даје свој одговор на питање „Шта је политика”, укључивши не само преглед историјски гледано најзначајнијих погледа на суштину овог свеprisутног и понекад озлоглашеног феномена већ и шире сагледавање овог поља кроз још недовољно развијен концепт политичког. Поглавље „Политика као уметност илузије”, којом је овај део књиге закључен, пружа целовит увод у централну тезу аутора – да су илузија и илузионизам неодвојиви део политике у свим њеним аспектима, те да илузије у политици не морају бити злонамерне и штетне, већ, у форми привида, могу бити и беневољентне и по друштво (и појединце у њему) корисне.

Други део књиге, под насловом „Средства политике”, садржи поглавља која књигу Драгана Симеуновића чине у највећој мери актуелном. Поглавља о значају важности и уважавања, релацији између сна и политике, као и лажи, истини и постистини откривају читаоцу увиде у феномене без којих се савремена политичка збивања не могу адекватно разумети, а заснована су на темељном познавању политичке теорије, али и вишедеценијском помном праћењу политичке праксе. Нит која повезује све ове појаве са

пољем политике, и чини на неки начин ауторов теоријски *credo*, јесте њихова функција у политичком деловању које произилази из примарне потребе за сигурношћу и тежње за остварењем како личних тако и заједничких циљева.

Трећи део, који носи наслов „Политичка сфера”, обрађује најзначајније појаве које настањују овај сегмент друштвене стварности. Остајући чврсто на трагу светских али и домаћих традиција у проучавању ових темељних појмова науке о политици, Симеуновић им увек приступа критички, показујући, сасвим основано, истраживачку одважност која му омогућава да постојеће дефиниције преиспита, унапреди, или да, у највећем броју случајева, понуди аутентична одређења и тумачења. Сваки од ових појмова обрађен је, притом, на такав начин да је чврсто повезан са централном темом књиге – употребама и злоупотребама илузије у политици. Управо способност да се основне категорије науке о политици и политичке теорије представе на један систематизован начин, упарена са њиховим доследним, кохерентним и теоријски доследним повезивањем са замислима о политици као уметности илузије и илузионизму као једном од главних метода који су се у политичком деловању кроз историју користили, представља један од разлога због којих ова књига донси значајан допринос нашој политичкој мисли.

Књигу закључује четврти део насловљен као „Велика сцена”, у коме аутор анализом неколико за наше подручје изузетно релевантних примера конкретизује и примењује претходно изграђене теоријске поставке и пажљиво конструисан категоријални апарат. Управо у овој целини можда се и најјасније види аутентични допринос Драгана Симеуновића тумачењу управо оних политичких илузија које су у највећој мери одредиле политичку судбину српског народа, али и других народа са којима је, бар у одређеним периодима, он делио историјски усуд. Тако Симеуновић на самосвојан начин пише о југословенству, које је било „једна од највећих, и уједно, једна од највољенијих илузија на јужнословенском простору”, која истовремено илуструје правило „да је судбина свих идеја да настоје да се остваре, али и то да се никада не остваре онако како су замишљене” (стр. 291). Илузија политичке заједнице Јужних Словена, која је неколико пута настајала, нестајала и преображавала се, подсећа нас да су илузије значајне баш због тога што представљају мотивацију за конкретна дела, у прилог чему говори рапидна модернизација и индустријализација друге Југославије. Друга политичка илузија о којој аутор пише, подједнако значајна по својим последицама, јесте мит о братству између Србије и Русије. У овом тексту аутор успева да начини одмак од примарних

асоцијација и површнијих тумачења овог мита који се свде на братство међу словенским, православним народима, и да пронађе неке елементе овог мита и на неким не нужно очекиваним местима. Пре свега је овде реч о дуготрајној блискости између српских и руских мислилаца на левој страни идеолошког спектра, при чему је отвореност за идеје које из Русије долазе у великој мери обележила развој српске левице. Још један пример да је овај свепожимајући мит своју резилијентност изнова и изнова показивао у веома различитим околностима, а на који Симеуновић с дужном пажњом указује, јесте диспропорционална лојалност српских комуниста Стаљину након резолуције Информбироа 1948. године. Коначно, у овом делу књиге значајно место заузима и разматрање концепта границе, у коме аутор поново демонстрира сувереност у теоријском приступу. Изводећи, на основу концепта светског система који се састоји од центра и периферије који су развили водећи светски аутори попут Стејна Рокана (Stein Rokkan) и Имануела Волерстина (Immanuel Wallerstein), појам границе као једног засебног поднебља које производи специфичне врсте идентитета, он указује на његова специфична обележја. С друге стране, и сами колективни идентитети се могу промишљати као манифестације политичке илузије у мери у којој су конструисани, односно изграђени. Овај процес конструкције идентитета је на подручјима која историјски и традиционално заузимају позицију границе још сложенији, али утолико за научно проучавање изазовнији и интересантнији.

Укупно узевши, Драган Симеуновић убедљиво показује да је илузија нужан део политике, а илузионизам једно од њених омиљених средстава. Моћ илузије проистиче управо из човекове сталне потребе за њом, коју политичари неретко злоупотребљавају да би остварили сопствене, а не општедруштвене циљеве. Упркос њеној непроверљивости, и, у извесном смислу, нематеријалности, илузија у политици производи изузетно опипљиве последице. Или, речима самог аутора, „ми правимо и обликујемо приче, а после приче обликују и праве нас” (стр. 460).

Књига *Политика као уметност илузије* представља на изврстан начин кулминацију и круну једне дуговечне, плодне и успешне академске каријере. У њој су на систематичан начин приказана кључна научна интересовања Драгана Симеуновића, али и најјаче стране његовог вишедеценијског промишљања и писања о питањима и проблемима политичке теорије. У књизи *Политика као уметност илузије*, као и у ранијим текстовима овог аутора, видљиво је темељно, изузетно широко и дубоко познавање академске мисли о политичкотеоријским темама, уз инкорпорирање

знања из других научних дисциплина, попут историје. Али мисао Драгана Симеуновића се никада не зауставља на пукој рекапитулацији и реинтерпретацији претходника, нити се он устеже да понуди сопствене дефиниције, класификације и тумачења конкретних појава и процеса, као и концепата из области политичке теорије. У данашње време, када је наука, укључујући и научно проучавање политичких феномена, у великој мери окренута англоамеричким ауторима и издавачима, овакав допринос српској политикологији чини се још значајнијим. При томе, питкост и пријемчивост стила којим је ова књига писана не одузима ништа њеном научном карактеру, али је чини приступачном не само академској заједници већ свима који желе да продубе своје разумевање политичких појава и процеса.

Др Ивана С. Дамњановић
Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
ivana.damnjanovic@fpn.bg.ac.rs